

लोक सेवा आयोग
नेपाल शिक्षा सेवा, पुरातत्व समूह, संग्रहालय उपसमूह, राजपत्र अनंकित प्रथम श्रेणी पदको
खुला प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

पाठ्यक्रमको रूपरेखा :- यस पाठ्यक्रमको आधारमा निम्नानुसार एक चरणमा परीक्षा लिइने छ :
लिखित परीक्षा पूर्णाङ्क :- १००
अन्तर्वार्ता पूर्णाङ्क :- २०

प्रथम चरण – लिखित परीक्षा योजना (Examination Scheme)

विषय	पूर्णाङ्क	उत्तीर्णाङ्क	परीक्षा प्रणाली	प्रश्न संख्या X अङ्कभार	समय
सेवा संबन्धी	१००	४०	वस्तुगत बहुउत्तर (Multiple Choice)	५०X२ = १००	४५ मिनेट

द्वितीय चरण

विषय	पूर्णाङ्क	परीक्षा प्रणाली
व्यक्तिगत अन्तर्वार्ता	२०	मौखिक

- लिखित परीक्षाको माध्यम भाषा अंग्रेजी वा नेपाली अथवा अंग्रेजी र नेपाली दुवै हुन सक्नेछ ।
- पाठ्यक्रमको एकाइहरूबाट सोधिने प्रश्नसंख्या निम्नानुसार हुनेछ ।

पाठ्यक्रमका एकाइ	1	2	3	4	5	6
प्रश्न संख्या	10	5	5	10	15	5

- वस्तुगत बहुउत्तर (Multiple Choice) प्रश्नहरूको उत्तर सही दिएमा प्रत्येक सही उत्तर बापत २ (दुई) अङ्क प्रदान गरिनेछ भने गलत उत्तर दिएमा प्रत्येक गलत उत्तर बापत २० प्रतिशत अर्थात् ०.४ अङ्क कट्टा गरिनेछ । तर उत्तर नदिएमा त्यस बापत अङ्क दिइने छैन र अङ्क कट्टा पनि गरिने छैन ।
- यस पाठ्यक्रममा जेसुकै लेखिएको भएता पनि पाठ्यक्रममा परेका ऐन, नियमहरू परीक्षाको मिति भन्दा ३ (तीन) महिना अगाडि (संशोधन भएका वा संशोधन भई हटाइएका वा थप गरी संशोधन भई) कायम रहेकालाई यस पाठ्यक्रममा रहेको सम्झनु पर्दछ ।
- लिखित परीक्षाबाट छनौट भएका उम्मेदवारहरूलाई मात्र अन्तर्वार्तामा सम्मिलित गराइनेछ ।
- पाठ्यक्रम लागू मिति :- २०६२/६/२० देखि

लोक सेवा आयोग
नेपाल शिक्षा सेवा, पुरातत्व समूह, संग्रहालय उपसमूह, राजपत्र अनंकित प्रथम श्रेणी पदको
खुला प्रतियोगितात्मक लिखित परीक्षाको पाठ्यक्रम

१. नेपालको इतिहासको संक्षिप्त जानकारी

- १.१ इतिहासको परिचय
  - १.१.१ इतिहासको अर्थ (Meaning of History)
  - १.१.२ इतिहासका श्रोतहरू (Sources of History)
  - १.१.३ नेपाली इतिहासको काल विभाजन
- १.२ लिच्छवीकालीन नेपाली इतिहास
- १.३ पूर्व मध्यकालीन नेपाली इतिहास
  - १.३.१ पूर्व मध्यकालीन नेपाल उपत्यकाको राजनैतिक र सामाजिक इतिहास
  - १.३.२ कर्णाली प्रदेशका खस मल्लहरूको संक्षिप्त इतिहास र नेपालको इतिहासमा उनीहरूको देन
  - १.३.३ सिमरौनगढका कर्णाटवंशी राजाहरूको संक्षिप्त इतिहास र नेपालको इतिहासमा उनीहरूको देन
- १.४ मध्यकालीन नेपाली इतिहास
  - १.४.१ मल्लकालीन काठमाडौं उपत्यकाको राजनैतिक र सामाजिक इतिहास
  - १.४.२ बाईसे चौबीसे राज्यहरूको संक्षिप्त जानकारी
  - १.४.३ गोरखाको इतिहास, श्री ५ पृथ्वीनारायण शाह र नेपालको एकीकरण अभियान
  - १.४.४ सुगौली सन्धि

२. नेपाली अभिलेखको अध्ययन

- २.१ अभिलेखहरूको महत्व
- २.२ नेपालमा विभिन्न कालका लिपिहरू
- २.३ ब्राह्मी, लिच्छवी, उत्तर लिच्छवी, कुटिला, रञ्जना, प्रचलित नेवारी, प्राचीन देवनागरी लिपिहरूको बारे जानकारी

३. नेपाली मुद्राको अध्ययन

- ३.१ मुद्राको पुरातात्विक र सांस्कृतिक महत्व
- ३.२ नेपालमा पाइएका आहत (Punch Marked) मुद्राहरूको जानकारी
- ३.३ लिच्छवीकालीन महत्वपूर्ण मुद्राहरू
- ३.४ नेपालका मध्यकालीन मुद्राहरू र तिनका विशेषता

४. नेपाली कलाको अध्ययन

- ४.१ नेपाली मूर्तिकलाको विकास र माध्यम
- ४.२ नेपाली चित्रकलाको विकासक्रममा (ग्रन्थ र गाता, पौभा र भित्ते चित्र)
- ४.३ लिच्छवीकालीन पाषाण एवं धातु मूर्तिकलाका प्रमुख विशेषताहरू
- ४.४ मध्यकालीन पाषाण, धातु र काष्ठकलाका प्रमुख विशेषताहरू
- ४.५ नेपालमा मृत्तिका (Terracotta) कलाको विकास र विशेषता

५. संग्रहालय विज्ञान सम्बन्धी अध्ययन

- ५.१ नेपालमा संग्रहालयको विकासक्रम
- ५.२ संग्रहालयको परिभाषा महत्व र मुख्य मुख्य कामहरु
- ५.३ संग्रहालयमा सामग्री प्राप्त गर्ने तरिकाहरु, तिनीहरुको अभिलेख, व्यवस्थापन, भण्डार र प्रदर्शनी
- ५.४ प्रदर्शित तथा भण्डारमा राखिएका सामग्रीहरुको क्षय हुने कारणहरु र संरक्षण गर्ने तरिका
- ५.५ संग्रहालय सुरक्षाको उपायहरु

६. सेवा सम्बन्धी ऐन नियमको जानकारी

- ६.१ प्राचीन स्मारक संरक्षण ऐन, २०१३
- ६.२ प्राचीन स्मारक संरक्षण नियमावली, २०४६
- ६.३ अभिलेख संरक्षण ऐन, २०४६
- ६.४ आर्थिक प्रशासन सम्बन्धी नियमहरु २०५६, को परिच्छेद ६ को नियम ४६-५६

वस्तुगत बहुउत्तर नमूना प्रश्नहरु (Sample questions)

१. भक्तपुरमा अवस्थित प्रसिद्ध न्यातपौल मन्दिर कुन राजाको पालामा बनेको हो ?

- (क) राजा भूपतिन्द्र मल्ल (ख) राजा रणजित मल्ल
(ग) जितामित्र मल्ल (घ) नरेश मल्ल

सही उत्तर :- (क)

२. राजा मानदेव प्रथमको चाँगुको शिलास्तम्भ अभिलेख कुन सम्वत्को हो ?

- (क) सम्वत् ४२५ (ख) सम्वत् ३८६ (ग) सम्वत् ४२६ (घ) सम्वत् ४५२

सही उत्तर :- (ख)

३. लुम्बिनीमा राजा अशोकले राखेको स्तम्भमा कुन लिपि अंकित छ ?

- (क) लिच्छवी (ख) गुप्त (ग) ब्राह्मी (घ) प्राचीन देवनागरी

सही उत्तर :- (ग)

४. "श्री भोगिनी" अक्षर लेखिएको लिच्छवीकालीन मुद्रा कुन राजाले प्रचलनमा ल्याएका थिए ?

- (क) राजा शिवदेव (ख) राजा वसन्तदेव
(ग) राजा मानदेव प्रथम (घ) राजा जयदेव द्वितीय

सही उत्तर :- (ग)

५. नेपालमा हाल कति वटा क्षेत्रीय संग्रहालयहरु छन् ?

- (क) ३ वटा (ख) ४ वटा (ग) ५ वटा (घ) ७ वटा

सही उत्तर :- (क)

५. प्रस्तरका सामाग्रीहरु टुटफुट भएमा रसायिनक प्रक्रियाद्वारा जोडिदा प्रयोग गरिने सामाग्री कुन हो ?

- (क) एरलडाईट (ख) मोविकल (ग) गम (घ) सुपरग्लु

सही उत्तर :- (क)